

Men omtrent samtidig, i det 14de Aarhundrede, begynder England at tænke paa, om det ikke kunde gøre noget bedre end at sende sin Uld ud af Landet og delvis købe den tilbage som Klæde til høje Priser, og der kommer nu et Omslag i den engelske Tendens, et Omslag, som gaar ud paa at skyde de tyske Købmænd fra sig og selv begynde at fabrikere Klæde. Dette Omslag maa kæmpe sig frem i Løbet af en hundrede Aar. Derefter slaar det saa igennem. I Slutningen af det 16de Aarhundrede bliver „Staalgaarden“, den økonomiske Fæstning, som de tyske Købmænd havde anlagt i London, lukket. Det er forbi med deres Regimente, og nu begynder en fuldstændig bevidst Politik, som gaar ud paa gennem en Beskyttelse, der drives til den yderste Yderlighed — en Yderlighed, som jeg naturligvis ikke skal indlade mig paa at forsvare, og en Yderlighed, der ganske sikkert kunde have været mindre yderliggaaende og have faaet de samme Følger, men jeg fremdrager kun Kendsgerningen —, at komme til en Løftelse af den engelske Industri, en Løftelse, som forplanter sig fra Tekstilindustrien til Kulindustrien, Malmindustrien o. s. v., og som danner Grundlaget for Udviklingen af hele den engelske Industri lige op til vore Dage. Meget hurtigt gik den: Vi har en Opgivelse fra 1354, som viser, at Hanseaterne har udført for 277 000 £ Uld fra England. Men allerede under Jacob den Første, 1603—25, kan England af grovt Klæde udføre aarligt for 2 Millioner £, og saa snart man er i Stand til at udføre grovt Klæde, beskytter man de finere Klædesorter, idet man vil arbejde sig op til ogsaa at kunne fremstille dem. Vi ser ligeledes, hvordan det virker ind paa Skibsfarten. Vi ser, at i 1431 holdt de engelske Kystfartøjer kun 54 t imod det 7-dobbelte, efter at denne Beskyttelsespolitik var ført igennem. Vi ser de 450 Faar pr. Gods blive formeret til 20 000 Faar pr. Gods, efter at denne Politik er slaaet ind, og vi ser den praktiseret under alle engelske Regeringer, aristokratiske som demokratiske. De berømte og berygtede Navigationsakter af 1658 stammer fra den demokratiske Præsident Cromwells Tid — de efterbejles i dette Øjeblik i de nordamerikanske Skibsfartslove. Vi ser det igennem Trontalen af 1721, hvori det hedder, at det er indlysende, at et Lands Velfærd er afhængig af, hvorvidt det er i Stand til at indføre Raastoffer og udføre Fabrikata, og vi ser det, da i 1815 Korn-toldene bliver indført, disse Korntolde, om

hvilke Kampen meget hurtigt derefter kommer til at staa.

Paa dette Tidspunkt er Resultatet af denne økonomiske Udvikling i England, en Udvikling, der har hvilet, som jeg sagde, paa Beskyttelse i dens yderste Yderlighed, blevet, at England ved Begyndelsen af forrige Aarhundrede uanfægtet stod som Verdens industrielle Værksted. Men mere end det, efter 1805 er det tillige Verdens Kolonialmagt. Fra 1770 til 1820 gik Frankrigs, Hollands, Spaniens og Portugals samlede Kolonialhandel tilbage med i alt i danske Penge ca. 650 Mill. Kr., medens Englands i samme Tidsrum steg med 810 Mill. Kr. Samtidig er det, og ikke mindst paa Grund af denne Kolonialhandel, til Trods for Napoleonskrigene blevet Verdens største Bankier. England indtager den Gang den samme Plads som nu til Dels Amerika. Alle disse Ting altsaa i Verdensformat.

Nu er jeg ikke som den principielle Frihandler: jeg vil paa ingen Maade hævde, at alt dette er sket uden Ulemper eller endogsaa Ulykker. Overgangen til Industri og Anvendelsen af disse Midler medførte megen social Ulykke i England. Det gjorde først og fremmest det første Indhug paa den engelske Bondestand, et Indhug, der senere fulgtes af andre, og som har gjort, at den engelske Bondestand i vor Tid er forsvundet, der findes kun Godsejere og Forpagtere, og man gør sig megen Umage nu for at fremkalde en ny selvstændig Bondestand i England, men det er lettere at ødelægge en saadan end at skaffe den til Veje igen. Altsaa, jeg vil paa ingen Maade sige, at Systemet er anvendt uden Ulemper og uden Ulykker, men jeg peger paa det ubestridelige Faktum, at det er under dette System, at England gennem sin økonomiske Udvikling er blevet til en Verdensmagt.

Saa begynder altsaa denne vældige Kamp for Frihandelen, som vi jo kender, og den afsluttes i 1846. Men vi maa lægge Mærke til, at det var en Kamp, der drejede sig om Korntold og ikke om Industritold; vi maa lægge Mærke til, at det var en Kamp, som drejede sig fra begge Sider om Produktionsinteresser og ikke om Konsumentinteresser. Vi ser det let ved at betragte den Maade, hvorpaa Hærene paa begge Sider er sammensat, det er netop den stik modsatte Sammensætning af den, vi finder under Toldkampene paa Kontinentet. I England er det Landbruget, der er Beskytter, paa Fastlandet er det Landbruget, der er Fri-